

MINNA KYTTÄLÄ – MIIA LAASANEN – MAX KARUKIVI – MERJA ANIS
– LEENA LEINONEN – JAANET SALMINEN

Kohti jaettua asiantuntijuutta inklusiivisessa koulussa? Näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön

Koulut ovat oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta keskeisiä toimintaympäristöjä, sillä lapset ja nuoret viettävät koulussa aikaa useita tunteja päivässä vuosien ajan. Inklusiivisen koulun tavoitteena on tukea oppilaiden moninaisuutta ja osallisuutta sekä varmistaa riittävä tuki kaikille (Ainscow 2020). Tämä edellyttää sitä, että lapsille tarjotaan heidän tarvitsemaansa tukea ja palveluja koulukontekstissa. Monet lapset hyötyvät nimenomaan koulun sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä ja jaetusta asiantuntemuksesta (Woodside-Jiron, Jorgenson, Strolin-Goltzman & Jorgenson 2019). Tutkimuksissa on korostettu horisontaalisesti integroitua tukea, jossa lasta ei tarvitse ohjata erityispalveluihin, vaan tuki voidaan tuoda hänen luonnolliseen kasvuympäristöönsä (Becker & Domitrovich 2011).

Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on tuottaa lisäarvoa: jotain enemmän kuin mihin yksittäiset ammattilaiset pystyvät. Sillä pyritään jaettuun asiantuntijuuteen, joka edellyttää tiedon ja osaamisen jakamista sekä pyrkimystä yhteisen ymmärryksen muodostamiseen (Bronstein 2003). Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen ja Hirvonen (2019) korostavat, että aidosti jaettu, ammatilliset rajat ylit-

tävä asiantuntijuus edellyttää toisten ammattilaisten osaamisen näkemistä oman alan toimijoiden osaamista täydentävänä. Se edellyttää myös sitä, että ammattilaiset tuntevat toisten alojen käytäntöjä ja toimintakulttuureja sekä uskaltavat tarkastella asioita ja omia käytäntöjään uusista näkökulmista. Inklusiivisen koulun näkökulmasta tämä tarkoittaa esimerkiksi koulun valmiutta kyseenalaistaa perinteisiä tuen toteuttamisen tapoja ja altistaa käytännöt laajemmin moniammatilliselle keskustelulle, jossa hyödynnetään kaikkien koulussa ja sen vaikutuspiirissä jo työskentelevien ammattilaisten näkökulmia.

Gallagher, Murphy, Conway ja Perry (2021) pitävät moniammatillista yhteistyötä edellytyksenä inklusion toteutumiseksi korostaen kuitenkin, että painopisteen pitäisi olla lapsen niin sanotun korjaamisen sijaan koulun käytäntöjen kehittämisessä. Jaetun asiantuntijuuden voidaankin ajatella tukevan koulun oppimisympäristöjen ja opetuskäytäntöjen kehittämistä moniammatillisen arvioinnin ja suunnittelun pohjalta (Salminen ym. 2024). Moniammatillinen yhteistyö laajentaa myös koulun opetushenkilöstön ymmärrystä oppilaiden moninaisuudesta ja sen kohtaamisesta (Almendingen, Molin & Šaltyté Benth 2021).

Lisäksi moniammatillisen tarkastelun avulla voidaan vahvistaa koulun ennaltaehkäiseviä käytäntöjä sen sijaan, että vastattaisiin vain jo havaittuihin tuen tarpeisiin vasta siinä vaiheessa, kun tuen tarpeita ilmenee tai kun ne ovat syystä tai toisesta jo kasaantuneet.

Koulu lasten hyvinvoinnin näköalapaikkana

Koululla on merkittävä näköalapaikka lasten hyvinvoinnissa tapahtuvien muutosten tunnistajana ja heidän hyvinvointinsa tukijana. Vaikka osa suomalaislapsista voi erittäin hyvin, osalla heistä hyvinvointi on monella tavalla uhattuna (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023). Perusopetuksessa on yhä enemmän oppilaita, jotka tarvitsevat oppimiselleen ja koulunkäynnilleen tehostettua tai erityistä tukea (Pulkkinen, Kirjavainen & Jahnukainen 2020), ja tarpeen ennustetaan kasvavan lähitulevaisuudessa (Valteri 2022).

Tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden on todettu kokevan yleisen tuen piirissä olevia nuoria heikompaa osallisuutta kouluyhteisössään (Kyttälä, Sinkkonen & Harju-Autti 2023). Samanaikaisesti lasten kokemaa yksinäisyyttä (Lyyra, Junntila, Tynjälä, Villberg & Välimaa 2022) ja mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet ja psyykinen hyvinvointi heikentynyt (Aalto-Setälä, Suvisaari, Appelqvist-Schmidlechner & Kiviruusu 2021). Oppimisen vaikeudet ja mielenterveyden haasteet kietoutuvat usein myös toisiinsa (Hoover & Bostic 2021). Myös nuorisorikollisuus on ollut viime vuodet kasvussa (Haapakangas & Kaakinen 2023). Vaikka kaikki lasten hyvinvoinnin riskitekijät eivät liity suoranaisesti kouluun, ne heijastuvat väistämättä sekä oppimiseen että koulunkäyntiin ja saattavat kuormittaa lapsen ja hänen perheensä lisäksi moninaisesti koko kouluyhteisöä.

Lapsen hyvinvointi on monitahoinen käsite, joka kattaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin (Ben-Arieh, Casas, Frønes & Korbin 2014). Ross ym. (2020) nimeävät lasten hyvinvoinnin keskeisiksi osa-alueiksi

terveyden, yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden, emotionaalisen ja fyysisen turvallisuuden, oppimisen ja koulutuksen sekä toimijuuden. Koska hyvinvointi on monitahoinen ilmiö, sen tukeminen edellyttää monialaista lähestymistapaa. Koulussa tarjottava tuki on perinteisesti osittain eriytynyt muista tukipalveluista, ja siitä johtuen lasten ja heidän perheidensä tuen saanti on sirpaleista. Lasten lisääntyvät hyvinvoinnin haasteet luovat paineita jo entisestään kuormittuneelle palvelujärjestelmälle (Croell ym. 2023), mikä suorastaan velvoittaa kehittämään uusia palvelusektorit ylittäviä toimintatapoja ja käytäntöjä, jotka tavoittavat lapset heidän keskeisessä toimintaympäristössään koulussa. Lapsen hyvinvoinnissa tapahtuvat muutokset nivoutuvat keskeisesti siihen, miten hän kokee palvelujen vastaavan omiin avun tarpeisiinsa. Kielteiset palvelukokemukset ruokkivat syrjäytymisen kehää, jonka seurauksena lapsi voi jättäytyä jopa täysin tukitoimien ulkopuolelle (ks. esim. Lantela 2021).

Koulujen arjessa moniammatillista yhteistyötä tehdään erityisesti opiskeluhuollossa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013) velvoittaa opetushallinnon, terveydenhuollon ja sosiaalihuollon varmistamaan yhdessä lasten yhtäläiset oikeudet, laadukkaan oppimisen, hyvän henkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin kouluyhteisössä. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen moniammatillisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 2022). Opiskeluhoitopalvelut (koulu- ja opiskelu-terveydenhuollon palvelut sekä opiskelu-terveydenhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut) ovat siirtyneet 1.1.2023 hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle, kun taas kuntien opetustoimi ja muut koulutuksen järjestäjät vastaavat edelleen perusopetuksesta ja toisen asteen koulutuksesta. Vaarana on, että hyvinvointialueudistuksen myötä eri organisaatorakenteisiin hajautuneiden ammattilaisten yhteistyö koulussa vaikeutuu ja vaarantaa laadukkaan opiskeluhoillon

toteuttamista (Pernaa ym. 2023). Tilannetta hankaloittaa myös työntekijäpula, mikä näkyy koulujen arjessa esimerkiksi siinä, että koulupsykologien palveluja on vaikeaa järjestää lain edellyttämällä tavalla (Papinaho-Rajala, Kaartinen & Honkakorpi 2024).

Reformin yhteydessä uudistetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain keskeisenä tavoitteena on varmistaa kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö opiskeluhollossa (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 2022). Lain valmisteluun liittyvissä asiantuntijalausunnoissa on tunnistettu eri toimijoiden ja näkökantojen välisiä jännitteitä, jotka osaltaan kuvaavat opiskeluholloin moniammatillisen yhteistyön onnistumisen tiellä olevia monia haasteita. Esimerkiksi ammatillisten tehtävien ja vastuiden siirto tai laajentaminen nähdään ongelmalisena, mutta samaan aikaan ymmärretään, että laadukkaan ja kokonaisvaltaisen tuen turvaaminen on mahdotonta ilman moniammatillista yhteistyötä. (Jalonen, Salminen & Tuominen 2024.)

Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet

Tehokkaasti toimiva moniammatillinen yhteistyö koulussa hyödyttää ensisijaisesti lapsia ja perheitä parantamalla tuen laatua, mutta vahvistaa myös heidän kanssaan toimivien ammattilaisten välisiä vuorovaikutussuhteita, vähentää virheellisten johtopäätösten tai ratkaisujen todennäköisyyttä ja edistää ammattilaisten ammatillista kasvua ja asenteiden muutosta (Salminen ym. 2024). Onnistunut moniammatillinen yhteistyö on oleellista lapsen tuen toteutumisen näkökulmasta. Tämän lisäksi se tukee koulun ammatillaisia heidän työssään, mikä on erityisen tärkeää inklusiivisen koulun kontekstissa, jossa lasten oppimisen tuen toteuttamiseen liittyvät velvollisuudet ja vastuut koskevat kaikkia opettajia, ei pelkästään erityisopettajia (POPS 2014). Lasten tuen tarve voi olla niin moninaista, että opettajien pedagoginen asiantuntemus ei yksin

riitä. Silloin yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa vahvistaa opettajan ymmärrystä ja tuo konkreettisia työvälineitä sekä oppilaan että opettajan oman työn tueksi.

Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen on yhteydessä myös opettajan kokemaan työhyvinvointiin. Holmström, Tuominen, Laasanen ja Veermans (2023) ovat tutkimuksessaan todenneet yhteistyön muiden ammattilaisten kanssa riittäväksi kokeneiden opettajien olevan innostuneempia työstään ja kokevan vähemmän uupumusta kuin muut opettajat. Moniammatillisessa yhteistyössä onnistuminen on liitetty opettajien lisäksi muiden ammattilaisten työhyvinvointiin ja työssä viihtymiseen (Laschinger & Smith 2013), voimaantumiseen ja ammatillisen itsetunnon kokemiseen (Karukivi ym. 2023) sekä työhön sitoutumiseen (Hynek, Malmberg-Heimonen & Tøge 2020).

Vaikka moniammatillisen yhteistyön hyötyjä on tuotu esiin lukuisissa tutkimuksissa, siihen liittyy paljon haasteita. Tutkimusten mukaan keskeisiä haasteita ovat palvelujärjestelmien ja organisaatioiden (Rautiainen, Taskinen & Rissanen 2020) ja sitä kautta resurssien (Hujala ym. 2020) eriytyneisyys. Hyvinvointialueuudistus tiivistää sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä mutta voi myös luoda uusia haasteita yhteistyölle kuntiin jäävien palvelujen, kuten varhaiskasvatuksen ja koulujen, kanssa (Jalonen ym. 2024; Pernaa ym. 2023). Monialaisten palvelujen pirstaleisuus vaikeuttaa toiminnan koordinoitua ja kehittämistä (Joronen, Kanste, Halme, Perälä & Pelkonen 2018) sekä hankaloittaa lapsen tai perheen kokonaistilanteen hahmottamista (Mänttari-van der Kuip 2022). Palvelujärjestelmien eriytyneisyys saattaa myös vaikeuttaa tiedonkulkua eri aloja edustavien ammattilaisten välillä. Haasteina nähdään erityisesti erilaiset tulkinnot salassapitosäännöksistä, eri ammattiryhmien erilaiset kirjaamiskäytännöt sekä työn luonteeseen huonosti sopivat tietojärjestelmät (Jalonen ym. 2024).

Eri alojen tieto ja asiantuntijuus on niin ikään perinteisesti erikoistunutta (Hjörne &

Säljö 2014), ja ammattilaiset ovat tottuneita toimimaan yksilökeskeisen asiantuntijuuden lähtökohdista. Tämä tuottaa ammattilaisille vaikeuksia ymmärtää toisiaan ja tunnistaa muiden alojen ammattilaisten asiantuntemusta ja osaamista (Kallio, Häggman-Laitila, Saarnio, Viinamäki & Kangasniemi 2022). Moniammatillista yhteistyötä saatetaan myös pitää itsestään selvästi tärkeänä työtapana keskustelematta siitä, mitä yhteistyöllä ymmärretään, mitä siltä odotetaan tai miten lapset ja vanhemmat yhteistyöstä parhaiten hyötyisivät (Isoherranen 2012). Näin moniammatillisesta yhteistyöstä saattaa tulla näennäistä rinnakkaista työskentelyä, jossa jaetun asiantuntijuuden tavoitteet eivät täyty.

Tutkimuksien mukaan moniammatillista yhteistyötä tukee se, että ammattilaiset ovat fyysisesti toisiaan lähellä (Gerdes, Goei, Huizinga & de Ruyter 2021). Moniin kuntiin perustetut monitoimitalot, joissa muun muassa koulu, nuorisotoimi ja opiskeluterveydenhuolto toimivat osana perhekeskusverkostoa, toteuttavat tätä ajatusta tuomalla eri alojen ammattilaiset yhteisiin tiloihin (Hastrup, Pelkonen, Varonen & Kekkonen 2021). Ammattilaisten sijoittaminen toistensa läheisyyteen lisää kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta ja sen kautta tiedon jakamista (Knoben & Oerlemans 2006), mutta tämäkään ei yksistään riitä varmistamaan, että ammattilaisten käytännöt muovautuisivat aidosti moniammatillisiksi.

Onnistuneen moniammatillisen yhteistyön yhtenä keskeisenä edellytyksenä on ammattilaisten moniammatillinen osaaminen, jota on myös harjoiteltava. Tähän osaamiseen kuuluvat muun muassa hyvät vuorovaikutustaidot, taito tunnistaa toisten alojen ammattilaisten asiantuntijuuksia ja hyödyntää niitä sekä kyky työskennellä yhteisesti muodostetun tavoitteen suunnassa ilman ammattialojen välistä kilpailua (Salminen ym. 2024). Aiemmat tutkimukset osoittavat, että tämä osaaminen ei ole itsestään selvää, sillä eri alojen ammattilaisilla ei ole aina riittävää osaamista tai toimivia toimintamalleja ja käytäntöjä toimia keskenään yhteistyössä (esim. Casagrande & Ingersoll 2021).

Moniammatillisen osaamisen vahvistaminen on ratkaisevan tärkeää jo perustutkintokoulutuksen aikana (esim. Griffiths ym. 2022). Kasvatuksen ja opetuksen sekä sote-alojen koulutukset on järjestetty kuitenkin perinteisesti toisistaan erillään (Almendingen ym. 2021), ja moniammatillisen yhteistyön oppimisen mahdollisuuksia yhdessä eri alojen opiskelijoiden kanssa on vain hyvin vähän (Kallio, Salminen & Tuominen 2023). Näin valmistuvilla ammattilaisilla on myös hyvin erilaisia valmiuksia toimia moniammatillisessa yhteistyössä (Almendingen ym. 2021). Moniammatillista osaamista on tuettava myös perustutkintokoulutuksen jälkeen. Se vaatii säännöllistä ammattialojen yhdessä oppimista työelämässä ja riittävää täydennyskoulutusta (Salminen ym. 2024).

Moniammatillisesta yhteistyöstä puhuttaessa ei voi unohtaa perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tämä näkökulma kytkeytyy sekä konkreettiseen moniammatillisen yhteistyön toteuttamiseen että eri alojen ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen perustutkinto- ja täydennyskoulutuksessa. Perheen roolin vahvistaminen osana yhteistyötä tukee vanhempien ja koulun kasvatuskumppanuutta sekä vahvistaa vanhempien kokemusta siitä, että heidän lapsensa tuen tarpeet huomioidaan palvelujärjestelmässä kokonaisvaltaisesti (Lohmann, Hathacote & Hogan 2018).

Kohti jaettua asiantuntijuutta?

Aidosti palvelusektoreiden rajat ylittävien käytäntöjen voidaan ajatella mukautuvan joustavammin lasten monimuotoisiin tuen tarpeisiin, mikä edelleen edistää inklusiivisen koulun tavoitteita tukea kaikkien oppilaiden kasvua täyteen potentiaaliinsa. Moniammatillisen yhteistyön hyödyt ovat ilmeisiä, mutta toimiva yhteistyö vaatii vielä kehittämistä. Mitä sitten pitäisi tehdä, että moniammatillinen yhteistyö toimisi tulevaisuudessa paremmin ja tukisi inklusiivisen koulun tavoitteita? Nostamme esiin kolme keskeistä kehityskohdetta.

Ensiksi on varmistuttava siitä, että kaikilla koulussa toimivilla ammattilaisilla on riit-

tävä osaaminen yhteistyön ja inklusiivisen toimintakulttuurin rakentamiseen. Yhteisillä täydennyskoulutuksilla tuetaan jaettava asian- tuntuutta niin ymmärryksen ja käytännön osaamisen kuin yhteisten toimintatapojenkin näkökulmasta.

Erityisen tärkeää jaetun asiantuntijuuden perustan vahvistaminen on perustutkinto- vaiheessa, jolloin tavoitetaan kaikki tulevat eri alojen ammattilaiset. Inklusiivisen koulun näkökulmasta katsottuna yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa on äärimmäisen tärkeää toimivan opiskeluhoillon ja tuen toteutumiseksi. Tämä edellyttää konkreettisten yhteistyön harjoittelun mahdollisuuksien luomista jo tutkintopolulle – myös opettajakoulutuksessa. Käytännössä tämä voidaan toteuttaa moniammatillisina oppimisympäristöinä, joissa opiskelijat tutustuvat toisten ammattikuntien tehtäviin ja oppivat tunnistamaan oman ammattikuntansa erityisosaamista ja rooleja moniammatillisessa yhteistyössä (Raukola-Lindblom ym. 2021). Esimerkki tällaisesta oppimisympäristöstä on Turun yliopistossa vuodesta 1997 toiminut moniammatillinen opetuskliniikka, jossa moniammatillinen opetus toteutui ensin sosiaalityön ja psykologian yhteistyönä ja laajentui myöhemmin logopediaan (ks. esim. Nyqvist, Lehtonen & Forssén 2023).

Lapsen kokonaisvaltaisen oppimisen ja hyvinvoinnin tuen kannalta oleellista on, että moniammatillinen tutkintokoulutus kokoaa yhteen sosiaali-, ja terveysalan opiskelijoiden lisäksi kasvatus- ja opetusalan opiskelijat. Erityispedagogiikan, psykologian ja sosiaalityön koulutusohjelmien opetussuunnitelmia tarkastellen analyysin mukaan tämä on nykyisellään Suomessa vielä harvinaista, mutta esimerkkejä kuitenkin löytyy (Kallio, Salminen & Tuominen 2023).

Toiseksi on huomattava, että moniammatillisen yhteistyön onnistuminen ja laatu ovat sidoksissa siihen, miten säännöllisesti ja usein moniammatillinen yhteistyö toteutuu sekä miten tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti siihen osallistuvat kykenevät toimimaan

yhdessä. Vaikuttavassa moniammatillisessa yhteistyössä toteutuu jaetun työn idea, jolloin kaikkien ammattilaisten asiantuntijuus laajenee ja sulautuu yhdeksi kokonaisuudeksi (Mönkkönen & Kekoni 2020.) Tällöin työskentely ja tuki näyttäytyvät myös lapselle ja perheelle yhtenäisenä ja sujuvana. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että ammattilaisten yhteistyölle, esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksille, on sekä osoitettava että annettava säännöllisesti aikaa. Lisäksi on turvattava yhteistyötä tukevat rakenteet ja resurssit, kuten yhteiset työtilat ja etäosallistumisen mahdollisuudet. Moniammatillisen yhteistyön täytyy toteutua koulun arjessa koko ajan eikä vain silloin, kun ongelmat ovat jo kärjistyneet.

Säännöllinen arjessa toteutuva ja yhteiseen osaamiseen sekä luottamukseen perustuva moniammatillisesti jaettu työ vahvistaa mahdollisuuksia tarjota tukea myös ennaltaehkäisevästi, mikä on kolmas tärkeä tulevaisuuden kehityskohde. Kaikilla kouluissa työskentelevillä täytyy olla mahdollisuuksia, osaamista ja toimintatapoja ennaltaehkäisevään oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen. Nykyisten resursien parempi hyödyntäminen ja koordinointi vahvistaisi mahdollisuuksia moniammatilliseen ennaltaehkäisevään työhön, varhaiseen puuttumiseen ja nopeaan tuen antamiseen (Borg & Drange 2019), esimerkiksi mielen- terveyden edistämässä (Aalto-Setälä, Huikko, Appelqvist-Schmidlechner, Haravuori & Marttunen 2023) ja koulupudokkuuden estämisessä (Childs & Grooms 2018).

Opiskeluhoillon ensisijainen tehtävä on yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä, mutta toiminta on usein turhan reaktiivista ja ongelmakeskeistä (Suhola 2017). Myös inklusiivisen koulun näkökulmasta tarkastellen ennaltaehkäisyyn orientoitunut yhteistyö on ensisijaista, jotta moninaisessa kouluyhteisössä kaikille voidaan turvata tasavertaiset edellytykset oppimiseen ja hyvinvointiin. Inklusiivinen ja moninainen koulu on kaikkien hyvinvointia ja osallisuutta edistävä tasa-arvoinen yhteisö eri ammattiryhmien ja organisaatioiden sekä oppilaiden ja perheiden väliselle yhteistyölle.

Lähteet

- Aalto-Setälä, T., Huikko, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Haravuori, H. & Marttunen, M. 2023. Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa: Opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-131-3>
- Aalto-Setälä, T., Suvisaari, J., Appelqvist-Schmidlechner, K. & Kiviruusu, O. 2021. Pandemia ja nuorten mielenterveys: Kouluterveyskysely 2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-738-8>
- Ainscow, M. 2020. Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences. *Nordic Journal of Studies on Educational Policy* 6 (1), 7–16. <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>
- Almendingen, K., Molin, M. & Šaltytė Benth, J. 2021. Preparedness for interprofessional learning: An exploratory study among health, social care, and teacher education programs. *Journal of Research in Interprofessional Practice and Education* 11 (1). <https://doi.org/10.22230/jripe.2021v11n1a309>
- Becker, K. D. & Domitrovich, C. E. 2011. The conceptualization, integration, and support of evidence-based interventions in the schools. *School Psychology Review* 40 (4), 582–589. <https://doi.org/10.1080/02796015.2011.12087531>
- Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I. & Korbin, J. E. 2014. Multifaceted concept of child well-being. Teoksessa A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frønes & J. E. Korbin (toim.) *Handbook of child well-being – theories, methods and policies in global perspective*. Dordrecht: Springer, 1–27.
- Borg, E. & Drange, I. 2019. Interprofessional collaboration in school: Effects on teaching and learning. *Improving Schools* 22 (3), 251–266. <https://doi.org/10.1177/1365480219864812>
- Bronstein, L. R. 2003. A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work* 48 (3), 297–306. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>
- Casagrande, K. & Ingersoll, B. R. 2021. Improving service access in ASD: A systematic review of family empowerment interventions for children with special health-care needs. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders* 8, 170–185. <https://doi.org/10.1007/s40489-020-00208-9>
- Childs, J. & Grooms, A. A. 2018. Improving school attendance through collaboration: A catalyst for community involvement and change. *Journal of Education for Students Placed at Risk* 23 (1–2), 122–138. <https://doi.org/10.1080/10824669.2018.1439751>
- Croell, K., Hetemaa, T., Knape, N., Leipälä, J., Louet-Lehtoniemi, T., Nieminen, J., Ridanpää, H., Suomela, T., Syrjä, V. & Syrjänen, T. 2023. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa: Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, kevät 2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-049-1>
- Gallagher, A. L., Murphy, C. A., Conway, P. F. & Perry, A. 2021. Establishing premises for inter-professional collaborative practice in school: Inclusion, difference and influence. *Disability and Rehabilitation* 43 (20), 2909–2918. <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1725154>
- Gerdes, J., Goei, S. L., Huizinga, M. & de Ruyter, D. 2021. Creating an optimal environment for inclusive education: Co-location and transformation in interdisciplinary collaboration. *European Journal of Special Needs Education* 36 (5), 700–714. <https://doi.org/10.1080/08856257.2020.1786912>
- Griffiths, A. J., Alsip, J., Kennedy, K., Diamond, E. L., Palma, C., Abdou, A. S., Wiegand, R. & Brady, J. 2022. Families and schools together: Designing a model for university-community partnerships to support home-school collaborations. *Contemporary School Psychology* 26, 422–434. <https://doi.org/10.1007/s40688-021-00358-5>
- Haapakangas, K. & Kaakinen, M. Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>. (Luettu 31.10.2023.)
- Hastrup, A., Pelkonen, M., Varonen, P. & Kekkonen, M. 2021. Perhekeskukset ja niiden kohtaamispaikat Suomessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-759-3>
- Hjørne, E. & Säljö, R. 2014. Analysing and preventing school failure: Exploring the role of multi-professionalism in pupil health team meetings. *International Journal of Educational Research* 63, 5–14. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2012.09.005>
- Holmström, A., Tuominen, H., Laasanen, M. & Veermans, M. 2023. Teachers' work engagement and burnout profiles: Associations with a sense of efficacy and interprofessional collaboration at school. *Teaching and Teacher Education* 132. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104251>
- Hoover, S. & Bostic, J. 2021. Schools as a vital component of the child and adolescent mental health system. *Psychiatric Services* 72 (1), 37–48. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201900575>
- Hujala, A., Mustonen, E., Klinga, C., Lammintakanen J., Laulainen, S. & Taskinen, H. 2020. Integroiva johtaminen. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.) *Uudistuva sosiaali- ja terveysala*. Tampere: Tampere University Press, 131–149. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202011278261>
- Hynek, K. A., Malmberg-Heimonen, I. & Tøge, A. G. 2020. Improving interprofessional collaboration in Norwegian primary schools: A cluster-randomized study evaluating effects of the LOG model on teachers' perceptions of interprofessional collaboration. *Journal of Interprofessional Care*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/13561820.2019.1708281>
- Isoherranen, K. 2012. Uhma vai mahdollisuus – moniammatillisista yhteistyötä kehittämässä. *Sosiaalietieteen laitoksen julkaisuja* 2012:18. Helsingin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7664-0>

- Jalonen, H., Salminen, J. & Tuominen, M. 2024. Moniammatillinen yhteistyö opiskeluholloissa – tasapainoilua jännitteiden välillä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 61 (2). <https://doi.org/10.23990/sa.128756>
- Joronen, K., Kanste, O., Halme, N., Perälä, M.-L. & Pelkonen, M. 2018. Lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävien palvelujen integraatiota tukevat toimet eri maissa. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 35/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-540-2>
- Kallio, H., Häggman-Laitila, A., Saarnio, R., Viinamäki, L. & Kangasniemi, M. 2022. Working towards integrated client-oriented care and services: A qualitative study of the perceptions of Finnish health and social care professionals. *International Journal of Care Coordination* 25 (1), 46–52. <https://doi.org/10.1177/20534345211070652>
- Kallio, H., Salminen, J. & Tuominen, M. 2023. Preparing students for interprofessional collaboration in services for children with special needs in Finland: A document analysis. *International Journal of Care Coordination* 26 (2), 85–91. <https://doi.org/10.1177/20534345231153813>
- Karukivi, J., Leino-Kilpi, H., Kuokkanen, L., Kuusisto, H., Rautava, P., Seppänen, L., Sulosaari, V. & Stolt, M. 2023. Association between work empowerment and interprofessional collaboration among health care professionals working in cancer care settings. *Journal of Interprofessional Care* 37 (1), 21–28. <https://doi.org/10.1080/13561820.2021.1997949>
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S. & Hirvonen, J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus, 15–46.
- Knoben, J. & Oerlemans, L. A. G. 2006. Proximity and inter-organizational collaboration: A literature review. *International Journal of Management Reviews* 8 (2), 71–89. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2006.00121.x>
- Kyttälä, M., Sinkkonen, H.-M. & Harju-Autti, R. 2023. Perceptions of inclusion among lower secondary level students in Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2266728>
- Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 2022. 377/25.5.2022.
- Lantela, L. 2021. Nuorten hyvinvointioppimisen tukeminen kompleksisessa toimintaympäristössä. *Acta Electronica Universitatis Lapponiensis* 315. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-271-9>
- Laschinger, H. & Smith, L. M. 2013. The influence of authentic leadership and empowerment on new-graduate nurses' perceptions of interprofessional collaboration. *The Journal of Nursing Administration* 43 (1), 24–29. <https://doi.org/10.1097/NNA.0b013e3182-786064>
- Lohmann, M. J., Hathcote, A. R. & Hogan, K. A. 2018. Addressing the barriers to family-school collaboration: A brief review of the literature and recommendations. *International Journal of Early Childhood Special Education* 10 (1), 26–32. <https://doi.org/10.20489/in-tjecse.454424>
- Lyra, N., Junntila, N., Tynjälä, J., Villberg, J. & Välimaa, R. 2022. Loneliness, subjective health complaints, and medicine use among Finnish adolescents 2006–2018. *Scandinavian Journal of Public Health* 50 (8), 1097–1104. <https://doi.org/10.1177/14034948221117970>
- Mänttari-van der Kuip, M. 2022. Palvelujärjestelmään liittyvät rakenteelliset haasteet ja yöntekijöiden toimintamahdollisuudet julkisen sektorin lastensuojelutyössä. *Janus: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 30 (1), 21–43. <https://doi.org/10.30668/janus.107864>
- Mönkkönen, K. & Kekoni, T. 2020. Monitoimijaisuus työntekijän voimavarana ja haasteena. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.) *Uudistuva sosiaali- ja terveysala*. Tampere: Tampere University Press, 215–240. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202011308311>
- Nyqvist, L., Lehtonen, R. & Forssén, K. 2023. Sosiaalityön oppiaineen kehitysvaiheet ja moniammatillinen klinikkaopetus Turun yliopistossa. Teoksessa M. Satka, J. Moilanen, A. Pohjola, P.-L. Rauhala & N. Isokuoritti (toim.) *Sosiaalityön tieteenalaa rakentamassa*. Helsinki: Huoltaja-säätiö, 221–250.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013. 1287/30.12.2013.
- Papinaho-Rajala, S., Kaartinen, M. & Honkakorpi, T. 2024. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten psykologipalveluiden toteutuminen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella. *Aluehallintovirastojen julkaisuja* 229/2024. <https://avi.fi/documents/25266232/194607658/Julkaisu-229+Oppilas-+ja+opiskelijahuoltolain+mukaisten+psykologipalveluiden+toteutuminen.pdf/64a510c0-7856-35bd-5d9f-e5997902-c9a8/Julkaisu-229+Oppilas-+ja+opiskelijahuoltolain+mukaisten+psykologipalveluiden+toteutuminen.pdf?t=1706270723116>. (Luettu 1.2.2024.)
- Pernaa, H.-K., Salminen, J., Tuominen, M., Lindell, J., Kallio, H. & Rantamäki, A. 2023. Opiskeluholloin uudelleenjärjestämisen vaaranpaikat. *Hallinnon Tutkimus* 42 (3), 376–381. <https://doi.org/10.37450/ht.129056>
- POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus.
- Pulkkinen, J., Kirjavainen, T. & Jahnukainen, M. 2020. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki tilastojen valossa: Tuen tarjonta luokka-asteittain, ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan vuosina 2011–2018. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (3), 301–309. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe-2020061042656>
- Raukola-Lindblom, M., Salminen, J., Kaukinen, M.-A., Tuominen, M., Österholm, E. & Karrasch, M. 2021. Monialaisen koulutuksen hyödyt monin verroin panoksia suuremmat. *Yliopistopedagogiikka* 1/2021. <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2021/05/28/monialaisen-koulutuksen-hyodyt-monin-verroin-panoksia-suuremmat/>. (Luettu 8.1.2024.)

- Rautiainen, P., Taskinen, H. & Rissanen, S. 2020. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen – virstanpylväitä menneestä ja suuntia tulevasta. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.) Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere: Tampere University Press, 15–45. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202011308307>
- Ross, D. A., Hinton, R., Melles-Brewer, M., Engel, D., Zeck, W., Fagan, L., Herat, J., Phaladi, G., Imbago-Jácome, D., Anyona, P., Sanchez, A., Damji, N., Terki, F., Baltag, V., Patton, G., Silverman, A., Fogstad, H., Banerjee, A. & Mohan, A. 2020. Adolescent well-being: A definition and conceptual framework. *Journal of Adolescent Health* 67 (4), 472–476. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.06.042>
- Salminen, J., Laasanen, M., Leinonen, L., Karukivi, M., Vornanen, R., Alin, M. & Kyttälä, M. 2024. Professional collaboration for children and adolescents with neurodevelopmental disorders: A scoping review. *European Journal of Special Needs Education*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/08856257.2024.2314422>
- Suhola, T. 2017. Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: Oppilashuolto prosessi systeemisenä palvelukokonaisuutena. *Acta Universitatis Lappeenrantaensis* 733. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-335-045-8>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Lasten ja nuorten hyvinvointi – kouluterveyskysely 2023: Tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tilastoraportti 48/2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>
- Valteri. 2022. Lasten ja nuorten oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tuen tarve kasvaa valtakunnallisesti. <https://www.valteri.fi/lasten-ja-nuorten-oppimiseen-ja-koulunkayntiin-liittyva-tuen-tarve-kasvaa-valtakunnallisesti/>. (Luettu 31.10.2023.)
- Woodside-Jiron, H., Jorgenson, S., Strolin-Goltzman, J. & Jorgenson, J. 2019. “The glue that makes the glitter stick”: Preliminary outcomes associated with a trauma-informed, resiliency-based, interprofessional graduate course for child welfare, mental health, and education. *Journal of Public Child Welfare* 13 (3), 307–324. <https://doi.org/10.1080/15548732.2019.1600630>